

N:o 11 c.

Ank. till Riksd. Kansli den 1 Juni 1883, kl. 9 e. m.

*Utlåtande, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående
de Kongl. teatrarne.*

(2:a U. A.)

I en den 1 innevarande Maj till Riksdagen aflåten proposition (N:o 49) har Kongl. Maj:t föreslagit:

att den dramatiska teaterbyggnaden med tomt jemte all till de Kongl. teatrarne hörande materiel, som icke efter teaterdirektionens bepröfvande erfordrades för den Stora teatern, måtte efter utgången af nu löpande spelår, den 30 Juni 1883, för statsverkets räkning försäljas, och att köpeskillingen därför måtte ingå bland statsverkets extra uppbörd;

att förberedande åtgärder måtte vidtagas i syfte, att den stora teaterns fasta egendom och den från försäljning undantagna materielen måtte från och med den 1 Juli 1884 tillika med rätt att uppbära det nu å riksstatens sjunde hufvudtitel uppförda anslag, 60,000 kronor, för visst antal år upplåtas till ett enskildt konsortium, mot skyldighet att uppehålla teaterverksamheten och på de vilkor i öfrigt, som kunde blifva beroende af aftal, som å statens vägnar af Kongl. Maj:t och Riksdagen godkändes;

att under tiden från och med den 1 Juli detta år till och med den 30 Juni 1884 teaterverksamheten måtte, inskränkt till endast lyrisk representationer, å Stora teatern fortgå för statens räkning, och för detta ändamål, utöfver anslaget å ordinarie stat, å extra stat för år 1884 anvisas ett anslag af 40,000 kronor, med rätt för Kongl. Maj:t

att, om ytterligare anslag visade sig oundgängligen behöfligt, låta förskjuta nödiga medel dertill, hvilka sedermera måtte hos Riksdagen till ersättande anmälas; samt slutligen

att till ersättande af *dels* de förskott, som för de Kongl. teatrarne blifvit af Kongl. Statskontoret redan utbetalda eller om hvilkas utanordnande Kongl. Maj:t meddelat befallning, utgörande tillsammans 143,000 kronor, *dels* den till 5,668 kronor 92 öre uppgående kostnaden för åtskilliga inom de Kongl. teatrarne till teaterpersonalens och teaterpublikens betryggande mot eldfara utförda arbeten, ett anslag af 148,669 kronor måtte, likaledes på extra stat för år 1884, af Riksdagen anvisas.

Till behandling i sammanhang med denna nådiga proposition har Utskottet förehaft fyra särskilda inom Kamrarne väckta motioner, nemligen i *Första Kammaren* af Herr Friherre R. *Klinckowström* (motion N:o 9) samt i *Andra Kammaren* af Herrar F. T. *Borg* (motion N:o 65), J. *Anderson* i Tenhult (motion N:o 68) och *Johan Andersson* i Lysvik (motion N:o 89), af hvilka motionärer yrkats:

af Herr Friherre *Klinckowström*:

att, sedan Hans Maj:t Konungen numera fränsagt sig all befattning med och ansvar för de Kongl. teatrarne och deras angelägenheter, desamma måtte, såsom *nationalteatrar*, öfvertagas af staten och lyda under Kongl. Ecklesiastikdepartementet; samt att departementets chef måtte föredraga alla dithörande ärenden, som till regeringens afgörande borde hänvisas, likasom det skedde för andra statsinstitutioner;

att Riksdagen måtte fästa det vilkor vid allt vidare statsunderstöd till de Kongl. teatrarne: *att* de sceniska föreställningarna skola, såsom hittills, ega rum på såväl den Dramatiska teatern som ock å den Stora operan; *att* Dramatiska teaterns hus icke försäljes och *att* hvarken den Kongl. operan eller den Dramatiska teatern må till enskild person eller bolag m. m. d. öfverlätas;

att — under vilkor, att det årliga bidrag, Hans Maj:t Konungen hittills lemnat nämnda teatrar, uppgående till omkring 67,000 kronor, fortfarande utgår, det nu på sjunde hufvudtitelns ordinarie stat för de Kongl. teatrarne uppförda anslag (60,000 kronor), ökad med 20,000 kronor eller till 80,000 kronor, öfverflyttas på åttonde hufvudtitelns ordinarie anslag;

att ett årligt *kreditiv* af 80,000 kronor måtte för de Kongl. teatrarne behof å åttonde hufvudtitelns extra stat beviljas, till användande i mån af sig företeende behof; samt

att — till betäckande af den förlust, som Kongl. operans rustkammare, kostymförråd och dekorationer ledo vid 1881 års eldsvåda

och hvilken förlust lågt uppskattats till 139,600 kronor, hvaraf, vid 1882 års riksdag, en afbetalning af endast 50,000 kronor beviljats — det återstående beloppet 89,600 kronor, nu af Riksdagen måtte till betalning af ifrågavarande förlust anvisas;

af Herr *Borg*:

att Riksdagen måtte besluta att försälja Dramatiska teatern såsom otidsenligt byggd och inredd samt i högsta grad eldfarlig, för att ej vidare få som teater begagnas, samt att åt enskild person öfverlåta, för minst fem år, Stora teatern, mot det att Konungen fortfarande lemnade minst 60,000 kronor som årligt bidrag, Riksdagen ett lika stort belopp samt Stockholms stad hvad härutöfver möjligen kunde erfordras; hvaremot arrendatorn skulle garantera för att bidragen till pensionskassan ordentligt utginge och att teatern hölles uppe i estetiskt hänseende o. s. v.;

eller att, i fall detta förslag icke skulle vinna bifall, Riksdagen måtte bifalla något af öfriga i motionen återgifna alternativ, så att staten, på ett eller annat lämpligt sätt, måtte räddas undan de oberäkneliga förluster både för statskassan och för konsten, hvarmed teatrarne under statens fortfarande förvaltning hotades; varande de alternativ, som sålunda åsyftats, följande:

dels att försälja Dramatiska teatern och upplåta Stora teatern för viss tid till bolag eller enskild person;

dels att utarrendera båda teatrarne;

dels att inställa de Kongl. teatrarne verksamhet och använda byggnaderna för andra ändamål;

dels ock att i ämnet träffa öfverenskommelse med Stockholms stad; eller vidtaga annan åtgärd, gående ut derpå, att statsverket måtte befrias från obestämda utgifter för de Kongl. teatrarne;

af Herr *J. Anderson* i Tenhult:

att Riksdagen för sin del ville besluta att efter innevarande spelårs slut inga statsmedel få användas till några teatrar och att de Kongl. teatrarne hus och byggnader användas till statens ändamål; samt slutligen

af Herr *Johan Andersson* i Lysvik:

att Riksdagen för sin del ville besluta inställande af Kongl. teatrarne verksamhet för statens räkning, samt att dess hus och tomter måtte upplåtas åt Riksdagen för att å samma tomter uppföra nya

byggnader, inrymmande såväl riksdagshus som lokaler för Riksbanken och Riksgäldskontoret.

Frågan om ordnande af de Kongl. teatrarnes ställning har flera gånger tagit uppmärksamheten i anspråk, utan att frågan dock ännu vunnit slutlig lösning. Den framställning i ämnet, som af Kongl. Maj:t nu aflåtits och som nu skall behandlas, afser att förbereda ett definitivt ordnande af teaterfrågan och upphörande af det provisoriska tillstånd, hvori teatrarne befunnit sig från den dag, Kongl. Maj:t öfverlemnade tillsynen och vården öfver dem till statsverket.

Ställningen har nu mera blifvit sådan och behovet af frågans snara lösning så trängande, att den allvarligaste undersökning, så vidt möjligt omfattande äfven de särskilda detaljerna af teatrarnes förvaltning, blifvit nödvändig, och, för att härutinnan lemna nödig ledning, har Utskottet ansett erforderligt att meddela en framställning af de åtgärder, som vid olika tillfällen under senare tider blifvit vidtagna för att lösa den allt mer och mer invecklade teaterfrågan.

Vid slutet af år 1868 hade de Kongl. teatrarne åsamkat sig betydliga skulder, i följd deraf att under en längre följd af år utgifterna öfverskjutit inkomsterna; och då för utredning af sättet att frigöra teatrarne från skuldbördan samt anordnande af en sådan förvaltning, att jemvigt mellan inkomster och utgifter kunde åvägabringas, en omfattande undersökning af orsakerna till teatrarnes obestånd visade sig nödvändig, uppdrog Kongl. Maj:t under den 7 Maj 1869 åt särskilda komiterade att, efter utredning af de Kongl. teatrarnes ekonomiska och finansiella förhållanden, uppgöra förslag till desammas ordnande på sådant sätt, att, med behörigt iakttagande af ifrågavarande institutions väsentliga bestämmelse — att vårda den fosterländska dramatiska konsten samt väcka och underhålla smaken för ädlare konstnjutningar — teaterns utgifter, deri inberäknade ränta och amortering å dess skuld, derefter måtte betäckas af dess inkomster utan annat understöd från statens och Kongl. Maj:ts sida, än det för ändamålet under riksstatens sjunde hufvudtitel då uppförda ordinarie anslag och något visst årligt bidrag, som Kongl. Maj:t kunde finna godt att af sin hofhållningssumma dertill i nåder anvisa; i sammanhang hvarmed komiterade jemväl borde yttra sig om förhållandet mellan den Stora och den Dramatiska teatern, särskildt med afseende å hvaraderas tillhörigheter af dekorationer, maskineri, kostymer och öfrig materiel, samt om de vilkor, hvarunder

begagnandet af sistnämnda teater — hvilken vid denna tid ännu var Hans Maj:t Konungen personligen tillhörig — måtte åt den Stora teatern upplåtas.

Den 21 Januari 1870 afgåfvo komiterade sitt utlåtande; och då komiterade deruti till besvarande upptagit, bland annat, några af de frågor, hvilka i anledning af innehållet af Kongl. Maj:ts förevarande proposition nu bragts å bane, har Utskottet ansett sig böra i korthet erinra om komiterades framställningar i dessa hänseenden.

Efter att hafva redogjort för teatrarnes ställning under hvar och ett af de efter Dramatiska teaterns inköp (1862) följande spelåren, öfvergår komitén till frågan om teatrarnes ställning för framtiden; och har komitén dervid tagit till utgångspunkt ett af chefen för Kongl. Maj:ts Hofförvaltning den 11 Mars 1869 afgifvet utlåtande, hvaruti följande åsigt uttalats: "att någon tillfredsställande lösning af teaterfrågan icke vore att förvänta, med mindre sjelfva institutionen förändrades, vare sig så, att Kongl. teatern blefve, hvad den tillföre lär varit, en staten tillhörig konstanstalt, stald under offentlig kontroll och lydande under vederbörande statsdepartement, eller ock så, att den på vissa vilkor öfverlättes åt ett enskildt bolag". De båda alternativa förslag, som innefattades i detta yttrande, hade hos komitén varit föremål för öfverläggning.

Beträffande det förra af dessa alternativ ansågo visserligen komiterade teaterinstitutionen så till vida ega allmän vigt och betydelse, att den vore förtjent af statens särskilda omvårdnad. Men teatern skilde sig från andra af staten omedelbart upprättade konstanstalter derigenom, att densamma, som vore till uteslutande för allmänhetens skull, jemväl till sitt ekonomiska bestånd måste väsentligen bero af denna, och således i viss mån hade karakteren af ett industriellt företag. Att sådana företag ej borde, der det kunde undvikas, af staten för egen räkning bedrifvas, ansågo komiterade vara en såsom riktig erkänd sats, och i förevarande fall egde denna sats så mycket större giltighet, enär ett tillfredsställande resultat af den industriella verksamheten i så väsentlig grad berodde af personliga förhållanden och af åtgärder, hvilka svårligen kunde underkastas den kontroll, som för statens embetsverk i öfrigt vore föreskrifven. I stater, der stor bestämmande makt vore genom författningen tillerkänd cheferna för statsdepartementen, såsom t. ex. i Frankrike, hade den nu ifrågavarande åtgärden, att anförtro uppsigten öfver teatern och dess styrelse åt ett sådant departement, blifvit vidtagen; men i vårt land skulle det blifva ovilkorligen nödvändigt att besvara Kongl. Maj:t med afgörandet af ett icke ringa antal frågor, hvilka dels till följd af sin natur icke borde

taga en sådan behandling i anspråk, dels ock ej kunde afvakta den omgång, som med föredragandet inför Kongl. Maj:t i statsrådet vore förenad, utan måste ofördrojligen afgöras; och kunde komiterade på dessa grunder icke tillstyrka åtgärden att göra teatrarne till en statsinstitution.

Det andra af chefen för Hofförvaltningen framställda alternativ afsåg teatrarne öfverlåtande å enskildt bolag.

Härom hafva komiterade yttrat, att teatern väl hade till väsentlig del karakteren af ett industrielt företag, hvadan det kunde synas, som vore den naturligaste utvägen, att densammas uppehållande finge bero på den enskilda företagsamheten; men äfven om en dramatisk teater af förtjenst skulle kunna — såsom verkligen skett under den tid nuvarande Dramatiska teatern var i enskild ego — genom enskild försorg upprättas och bestå vid sidan af den Kongl. scenen, så kunde det dock ifrågasättas, huruvida full sannolikhet finnes därför, att en sådan enskild teater, lemnad helt och hållet åt sig sjelf och beröfvad den förebild och det tillfälle till allvarlig täflan, som den Kongl. teatern vid nyss antydda tidpunkt erbjöd, skulle komma att i längden intaga en så hög ståndpunkt, som önskligt vore, och hvarförutan de högre ändamålen med en teater helt och hållet förfelades. Möjligen skulle — enligt komiterades uppfattning — ett försök i den af Chefen för Hofförvaltningen antydda riktning, åtminstone till en början, lemna någorlunda tillfredsställande resultat hvad den dramatiska scenen beträffade, men med visshet torde det deremot kunna antagas, att den lyriska teatern eller operan komme att såsom stående scen upphöra, om de Kongl. teatrarne skulle upplåtas för enskilda personers spekulationer. Ifrågavarande afdelning af teatrarne erfordrade nemligen så stora och dyrbara hjälpmedel, att säkerligen ingen enskild person i vårt land skulle finnas hågad för dess uppehållande, äfven under förutsättning deraf, att de anslag, som vore de Kongl. teatrarne tillagda, komme att fortfarande utgå; och, med afstyrkande således äfven af ifrågavarande alternativ, uttalade komiterade såsom sin öfvertygelse, att teatrarne allt framgent, med åtnjutande af ett lämpligt anslag från Riksdagens sida, fortfarande borde stå under Kongl. Maj:ts omedelbara hägn och förvaltas på de grunder och i öfverensstämmelse med de föreskrifter, som Kongl. Maj:t till betryggande af en god och ändamålsenlig förvaltning kunde finna godt att i den för hofärenden brukliga väg fastställa.

I öfverensstämmelse med sistberörda åsigt hafva de Kongl. teatrarne under de närmaste åren, efter det komiterades arbeten afsluta-

des, blifvit förvaltade och detta förhållande fortfor intill utgången af spelåret 1880—1881.

Sedan nemligen Kongl. Maj:t vid 1881 års riksdag i nådig proposition föreslagit vissa åtgärder till ordnande af de Kongl. teatrarne brydsamma ekonomiska ställning — hvaribland, att Dramatiska teaterns fasta egendom jemte vissa inventarier skulle öfverlåtas å Hans Maj:t Konungen, mot det att Hans Maj:t betalade den skuld, hvori teatrarne då häftade — och Riksdagen afslagit denna framställning, så förklarade Hans Maj:t Konungen vid föredragning den 27 April 1881 i statsrådet af Riksdagens härom aflättna underdåniga skrivelse (N:o 59), att, sedan Hans Maj:t genom sin Hofförvaltning godtgjort samtliga de skulder, hvori de Kongl. teatrarne vid utgången af spelåret den 30 Juni 1881 häftade, de Kongl. teatrarne efter nämnda tid icke vidare komme att lyda under Hofförvaltningen, utan teatrarne angelägenheter att af Hans Maj:t handläggas liksom öfriga allmänna regeringsärenden efter föredragning i statsrådet.

Den nyss omförmälda propositionen till 1881 års Riksdag hade föregåtts af en af särskilde komiterade verkställd utredning samt förslag till ordnande af teatrarne framtida ställning och verksamhet, hvilket förslag afgafs den 21 December 1880. Detta komiterades utlåtande finnes utförligt återgifvet i Kongl. Maj:ts nyssnämnda proposition samt är äfven i väsentliga delar refererad i Stats-Utskottets öfver propositionen afgifna utlåtande (N:o 58); hvadan Utskottet anser sig här icke behöfva i vidsträcktare mån redogöra för detsamma än att erinra om den lösning af den invecklade frågan, komitén tänkte sig. Enligt komiténs åsigt vore enda utvägen att för framtiden undvika en för teatrarne förderfbringande skuldsättning den, att sammanföra de båda scenerna — den dramatiska och den lyriska — till en enda, som skulle inrymmas i det nuvarande operahuset. Huru detta förslag motiverats och huru deremot framställda invändningar blifvit bemötta, derom innehålla de två sista årens riksdagshandlingar så fullständiga uppgifter, att Utskottet torde få anses berättigadt att här endast hänvisa till dessa handlingar; under antagande att, då i den följande framställningen det varder nödvändigt att beröra förhållanden, som redan vid de två senaste årens förhandlingar i teaterfrågan blifvit bekantgjorda, dessa af Riksdagens ledamöter behållas i friskt minne.

Utskottet har nu att redogöra för de hufvudsakliga skäl, som blifvit åberopade till stöd för Kongl. Maj:ts nu föreliggande framställning.

Vid Kongl. Maj:ts proposition är fogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 1 sistlidne Maj, innehållande föredragande departementschefens yttrande i ämnet jemte till protokollet af-

gifvet särskildt yttrande af en af statsrådets ledamöter; och har vid propositionen fogats ett af direktionen för de Kongl. teatrarna den 11 sistlidne Januari afgifvet underdånigt betänkande rörande teatrarnes framtida verksamhet.

Erinrande om de gensagor, som vid 1881 års riksdag gjordes mot det då framställda förslaget om teatrarnes upplåtande till enskilda mot statsunderstöd, har departementschefen ansett sig böra låta utreda de ekonomiska resultat, som vore att vänta, derest antingen de båda Kongl. teatrarne eller endast den Stora teatern skulle fortfarande bibehållas och drivas för statens omedelbara räkning; och har i sådant hänseende i första rummet ansetts erforderligt att redogöra för det ekonomiska resultatet af teatrarnes verksamhet under det senast förflutna och nu löpande spelåret, så vidt detta resultat vore känt eller kunde beräknas. I sådant hänseende är meddeladt, hurusom för spelåret den 1 Juli 1881 till samma tid 1882 teatrarnes inkomster — deri inberäknadt det belopp af 51,822 kronor 50 öre, 1882 års Riksdag anslog till ersättande af teatermateriel, som vid en eldsvåda på hösten 1881 gått förlorad — understigit utgifterna med 127,113 kronor 20 öre; och har, till betäckande såväl af denna brist som ock för bestridande af utgifterna under innevarande spelår, derunder inkomsterna jemväl visat sig otillräckliga, Kongl. Maj:t å särskilda tider under nästlidet och innevarande år nödgats förskottsvis å Statskontoret anvisa tillsammans 143,000 kronor. Till detta belopp borde läggas en för det löpande spelåret förväntad ytterligare brist af 77,000 kronor, då hela underbalansen för det sista och det nu löpande spelåret komme att uppgå till 220,000 kronor; beroende, enligt hvad departementschefen vidare erinrat, detta ogynsamma resultat till en del på den oförmälda eldsolyckan, som för några veckor afbröt den Stora teaterns verksamhet, så att påräknade recettinkomster uteblefvo, hvarjemte materiel förstördes till värde af 139,600 kronor, därför ersättning icke ännu hos Riksdagen begärts med mer än ofvannämnda 51,822 kronor 50 öre.

Vidare har den utredning angående frågan om den ena eller båda teatrarnes bibehållande såsom statsinstitution, som departementschefen ansett nödig, omfattat en undersökning om kostnaderna, dels i fall de båda scenerna skulle sammanslås, dels ock i fall den dramatiska scenen upphörde och endast den lyriska bibehölles. Teaterdirektionen har härutinnan uppställt en beräkning, enligt hvilken genom de båda scenernas sammanslagning ej skulle vinnas större minskning i utgifter än till belopp af 16,140 kronor, under det att å andra sidan hyres-, abonnements- och recettinkomster skulle nedgå med tillsammans

109,885 kronor samt för belysning m. m. ökade utgifter tillkomma, så att på det hela en minskning i inkomster och tillökning i utgifter, utöfver besparingar, skulle uppstå, för år räknadt, af omkring 109,000 kronor, hvartill ytterligare blefve att lägga utgifter för en gång dels för uppförande af nytt dekorationsmagasin med 30,000 kronor, dels för vissa andra uppgifna ändamål, hvarför kostnaden dock ej blifvit närmare angifven. — Under åberopande af de stora kostnader, som af scenernas sammanslagning skulle vållas, har teaterdirektionen afstyrkt nämnda åtgärd samt föreslagit, att teatrarne verksamhet måtte få fortgå såsom hittills, hvarjemte direktionen uppgifvit, att det tillskott, som för ändamålet borde utöfver nu utgående anslag, beredas teatrarne, borde bestämmas till 80,000 kronor; ett belopp, som temligen nära öfverensstämde med den årliga brist, teatrarne verksamhet under nuvarande förhållanden lemnat. Skulle åter teaterverksamheten endast komma att omfatta lyriska representationer, så skulle enligt beräkning jemvigat mellan inkomster och utgifter kunna uppnås genom en höjning i nu utgående statsanslag med 33,200 kronor.

Efter meddelande af dessa uppgifter tillägger departementschefen, att vissa, till vinnande af trygghet för publiken och teaterpersonalen vid inträffande eldsolycka, nödvändiga åtgärder kräfde, utöfver redan använda 5,668 kronor 92 öre, ytterligare 18,090 kronor, deraf 8,775 kronor belöpte på Stora teatern och 9,315 kronor på den Dramatiska, hvartill komme, eventuellt, derest ett af Stockholms Poliskammare meddeladt beslut vunne laga kraft, en till 8,000 kronor beräknad kostnad för anskaffande af elektriskt ljus i stället för nu använda kalkljus.

Af hvad sålunda meddelats anser departementschefen framgå, att ett fortsatt bedrivande för statens räkning af verksamheten vid endera eller begge teatrarne, måste, hvilka anordningar dermed än vidtoges, kräfvat ytterligare tillskott utöfver nuvarande teateranslaget. Beloppet deraf vore det dock omöjligt att på förhand beräkna, då det samma ytterst berodde på den vexlande recettinkomsten, hvilken, enligt hvad erfarenheten visat, stege och sjönke, allteftersom konjunkturerna inom landet vore goda eller dåliga. I följd häraf blefve det nödigt, att antingen gifva det erforderliga statsbidraget karakteren af förslagsanslag eller ock berättiga Kongl. Maj:t att låta förskottsvis anordna, hvad som utöfver det ordinarie anslaget kunde visa sig behöfligt.

Till de sålunda ur finansiell synpunkt yppade svårigheterna att bibehålla teatrarne såsom statsinstitution komma ytterligare olägenheter ur konstitutionell synpunkt. Det kunde nemligen icke anses lämpligt att på Statsrådet lades ansvaret för en förvaltning af denna be-

skaffenhet, som hvarken den närmast ansvarige departementschefen eller Statsrådets öfriga ledamöter kunde följa med den noggranna uppmärksamhet, som skulle erfordras för att behörigen öfvervaka, i sedligt, estetiskt och ekonomiskt hänseende, att förvaltningen fylde sin uppgift. Denna förvaltning kunde nemligen icke på samma sätt som andra statsförvaltningar regelbindas i sin verksamhet genom instruktioner och fastställda detaljerade stater. En teaterdirektion måste lemnas friare händer och den ensam kunde därför bära ansvaret för teaterförvaltningen. Men att då låta det konstitutionella ansvaret därför drabba andra vore oegentligt och oegentligheten blefve större, om, såsom det kunde ifrågasättas, teatern ställdes under ecklesiastikdepartementet, hvars chef dock redan vore af mångfaldiga, sinsemellan vidt skiljaktiga bestyr öfverhopad.

På grund af dessa betänkligheter, anser departementschefen, i den ställning teatrarne nu kommit, annan utväg nu icke förefinnas, än att öfverlåta teaterverksamhetens bedrivande åt enskilda; dock att formen därför skulle blifva något olika mot den, som vid 1881 års riksdag var i fråga.

Den hufvudsakliga invändning, som gjorts mot teaterns upplåtande till enskild person, vore, att i sådant fall tillräckliga garantier komme att saknas för att teatern skulle bibehålla sig på den höga standpunkt i estetiskt och moraliskt hänseende, som en af staten understödd konstanstalt borde intaga. För egen del vore väl departementschefen fortfarande af den åsigt, att nödig kontroll i detta fall skulle kunna utansvarighet åstadkommas, men ville dock icke, i betraktande af de framställda betänkligheterna, oförändradt vidhålla nämnda åsigt. Deremot borde de antyddade betänkligheterna, åtminstone i det väsentliga, kunna häfvas, om teatern lemnades i händerna på ett konsortium af personer med känd allvarlig nitälskan för den sceniska konsten. Intresset för denna konst vore i vårt land och särskildt i hufvudstaden så lifligt, att departementschefen vågade antaga, att särdeles om upplåtelsen af teatern kunde förbindas med förmåner, som gjorde den ekonomiska risken mindre, någon svårighet icke skulle möta att få teatern öfvertagen af ett konsortium, hvori deltagarnes personer i och för sig utgjorde en fullt tillförlitlig borgen för teaterns värdiga handhavande.

Beträffande arten och omfånget af dessa förmåner heter det vidare i statsrådsprotokollet, att — förutsatt att Dramatiska teatern, som till följd af byggnadssätt och inredning vore ganska olämplig, blefve såld —, för det konsortium, som kunde finnas benäget att öfvertaga teatern, förmåner af afsevärd beskaffenhet skulle kunna beredas derigenom, att upplåtelsen af teatern med tillhörande tomt och till teatern

anslagna inkomster utsträcktes till en längre följd af år, exempelvis femtio, och att konsortiet berättigades disponera den för närvarande obebyggda delen af teaterns tomt för uppförande af en ny teaterbyggnad eller för en tillbyggnad af det gamla teaterhuset. Om den nya byggnaden, hvilken vid upplåtelseidens utgång borde utan lösen hemfalla åt statsverket, inreddes så att den kunde delvis användas för andra ändamål än teaterverksamhet, antog departementschefen, att den afkomst, konsortiet kunde deraf upphemta, skulle, i förening med den ökade recettinkomst, som borde kunna påräknas inom den nya rymligare teatern, jemte de af Kongl. Maj:t och Riksdagen anslagna understöd, sätta teaterns innehafvare i stånd att bestrida driftkostnaderna för teatern jemte ränta och amortering på byggnadskostnaden samt möjligen derutöfver bereda sig någon vinst. En väsentlig orsak till det mindre gynsamma ekonomiska resultatet af de Kongl. teatrarne verksamhet vore obestriddligen att söka i det stora teaterhusets mindre tidsenliga beskaffenhet, som verkade fördyrande på den dagliga driftkostnaden och ej lemnade utrymme för en tillräckligt stor publik. En ny teaterbyggnad måste därför vara ett önskningsmål; och ett försök att åstadkomma en sådan utan uppoffring från statsverkets sida på nu antydda eller annat sätt syntes icke böra försummas. Ett bestämdt förslag härutinnan hade departementschefen emellertid ansett sig så mycket mer förhindrad att framställa, som, enligt hvad bekant vore, inom Riksdagen fråga blifvit väckt om teatertomtens användning för andra statsändamål. Äfven derigenom att staten disponerade den synnerligen värderika tomten för andra offentliga institutioner kunde ersättningen för tomten blifva ett betydande bidrag till en ny teaterbyggnad.

Uppenbart vore emellertid, att en uppgörelse om teaterns upplåtande åt ett konsortium icke kunde bringas till stånd till utgången af det nu löpande spelåret, utan att längre rådrom för sakens förberedande erfordrades; och ej heller kunde det vara lämpligt att nu på förhand fastställa villkoren för en dylik upplåtelse, utan borde en underhandling derom först ega rum med det konsortium, som kunde blifva bildadt för teaterns handhafvande; och ansåge departementschefen förty, att Riksdagens medgifvande nu endast skulle äskas dertill, att förberedande åtgärder finge vidtagas för öfverlåtelsen.

Under öfvergångstiden och i betraktande af de kostnader och svårigheter, hvarmed de båda scenernas sammanslagning enligt teaterdirektionens framställning skulle blifva förenade, ansåge departementschefen nödigt att verksamheten å den Dramatiska teatern upphörde med spelårets slut, så att på Stora teatern endast komme att gifvas

lyriska representationer; och har departementschefen i sammanhang härmed påpekat att dramatiska scenens totala upphörande kunde komma att påkalla ett visst understöd åt personer, som länge varit i tjänst vid denna teater och efter den ifrågasatta förändringen icke kunde påräkna att vinna ny anställning.

Då Utskottet nu öfvergår till att yttra sig rörande de särskilda i ämnet afgifna förslag, har Utskottet velat förutskicka en erinran derom, att Utskottets arbete i icke ringa mån försvårats deraf, att Riksdagen så sent fått mottaga förevarande nådiga proposition; och kommer Utskottet vid ärendets behandling att först punkt för punkt afhandla Kongl. Maj:ts proposition samt derefter särskildt de enskilda motionerna, i den mån dessa icke redan under pröfningen af Kongl. Maj:ts framställning kunna blifva besvarade.

Till en början har Utskottet emellertid ansett sig, så vidt tillgängliga handlingar, derutinnan lemna upplysning, böra söka utreda orsakerna till det ogynsamma resultatet af teaterverksamheten under de senaste åren, i den mån nemligen dessa orsaker kunna vara att söka hos förvaltningen af teaterns angelägenheter.

Då den säkraste upplysning härutinnan torde vinnas genom granskning af de för teatrarne fastställda stater, får Utskottet här nedan i något sammanträngd form meddela de uppgifter, som stått Utskottet till buds:

Spelåret 1881—1882.

	Enligt stat.	Öfver stat.	Summa.
<i>Inkomster:</i>			
Anslag af Konungen	67,385 —	— — —	67,385 —
d:o af staten	60,000 —	— — —	60,000 —
d:o ” ” brandskadeersättning	— — —	51,822 50	51,822 50
Hyror	35,350 —	500 —	35,850 —
Recettmedel (stora teatern)	252,000 —	11,634 70	263,634 70
d:o (dramatiska teatern)	161,000 —	10,182 25	171,182 25
Extra inkomst	1,800 —	1,432 53	3,232 53
Skuld	— — —	127,113 20	127,113 20
Summa	577,535 —	202,685 18	780,220 18
<i>Utgifter:</i>			
1 Titeln Direktören	6,000 —	— — —	6,000 —
2 Titeln Sekreteraren	2,000 —	— — 04	2,000 04
Literatör, författarearfvode m. m.	9,650 —	13,045 19	22,695 19
Kamererare m. fl.	4,600 —	999 33	5,599 33
Biljettförsäljning	6,700 —	2,409 —	9,109 —
Pensioner	— — —	— — —	— — —
Räntor	— — —	— — —	— — —
3 Titeln Intendenter m. fl.	10,600 —	496 41	11,096 41
Sångscenen	106,497 —	8,090 93	114,587 93
Talscenen	114,125 —	8,910 97	123,035 97
Orchestern	71,889 —	21,817 10	93,706 10
Baletten	33,295 —	1,606 22	34,901 22
Chören	47,749 —	720 13	48,469 13
Elevskolan	6,385 —	4,700 29	11,084 29
Tillfälliga engagement m. m.	12,700 —	23,811 95	36,511 95
4 Titeln Materialförvaltare m. fl.	800 —	50 04	850 04
Reparationer, hyror m. m.	8,500 —	8,814 14	17,314 14
Möbler och husgeråd	600 —	1,560 07	2,160 07
Attributer	7,200 —	4,493 92	11,693 92
Kostymer	29,295 —	35,885 50	65,180 50
Dekorationer	42,700 —	37,867 61	80,567 61
Belysning	35,400 —	18,310 05	53,710 05
Ved och expenser	11,850 —	2,787 40	14,637 40
Diverse utgifter	9,000 —	6,308 20	15,309 20
Behållning	— — —	— — 69	— — 69
Summa	577,535 —	202,685 18	780,220 18

Af förestående förteckning visar sig, att nästan hvarje särskild post i den uppgjorda staten blifvit öfverskriden, och om granskningen utsträcker till nu löpande spelår, för hvilket ett sammandrag af räkenskaperna för 10 månader varit för Utskottet tillgängligt, så visar sig äfven der enahanda förhållande i stegrad proportion.

Utskottet har sig icke bekant, hvilka grunder, som blifvit följda vid uppgörande af teatrarnes stater, men det har syntts Utskottet i hög grad anmärkningsvärdt, att så högst betydliga afvikelser behöft ifrågakomma. Om ock en del öfverskridanden af 1881—1882 årens stat kunna finna sin förklaring i nödvändigheten att anskaffa ny materiel i stället för sådana föremål, som vid eldsvådan år 1881 förstörts, så återstå dock många andra poster, der det vill synas, att större sparsamhet skulle kunnat iakttagas. Särskildt torde uppmärksamhet böra fästas vid utgiftstiteln »tillfälliga engagement», der 23,811 kronor 95 öre användts utöfver det i staten bestämda beloppet. Å de 10 månader af nu löpande spelår, hvarför Utskottet haft tillfälle taga del af räkenskaperna, skulle af den i staten under nämnda titel upptagna summa belöpa 10,583 kronor 33 öre, men anslaget har redan öfverskridits med 24,129 kronor 71 öre. Flera andra poster skulle äfven kunna påvisas, i afseende å hvilka det förefaller, som om under de kritiska förhållanden, hvarunder teatrarne arbeta, inskränkningar i utgifter bort kunna ega rum, men det anförda må vara nog.

Härmed har Utskottet velat påpeka, att anledningarna till den årliga bristen icke ensamt torde vara att söka i de af den Kongl. teaterdirektionen framhållna förhållanden, nemligen teatrarnes otillräckliga utrymme, föråldrade maskineri m. m.

Den första af de Kongl. Maj:ts framställningar, Utskottet har att företaga till pröfning, är frågan om försäljning af Dramatiska teatern. Kongl. Maj:ts förslag afser Riksdagens medgifvande till att denna försäljning, som äfven borde omfatta all den till teatrarne hörande materiel, som icke efter teaterdirektionens bepröfvande erfordras för den Stora teatern, må få ske ovilkorligt utan stadgande af något förbehåll till förebyggande deraf att teatern fortfarande varder till sådant ändamål använd; och då det svårligen lär kunna förnekas, att under nuvarande förhållanden, då på den korta tid, som förflutit, sedan genom Hans Maj:t Konungens försorg teaterns skulder senast betäcktes, skuldbördan å nyo uppgått till högst betydliga belopp, försäljning af Dramatiska teatern för betäckande af dessa nya skulder blifvit alldeles oundviklig, samt köpeskillingen skulle blifva betydligt mindre om vilkor mot teaterns användande för sitt nuvarande ändamål skulle stadgas, torde denna framställning böra bifallas.

Härefter följer att pröfva det i 2:dra punkten af Kongl. Maj:ts proposition framställda förslaget angående förberedelser för Stora teaterns upplåtande till ett konsortium på viss tid och under vilkor, som i propositionen uppräknas.

Ehuru för närvarande Riksdagen endast har att yttra sig, huruvida ett medgifvande till förberedande åtgärders vidtagande för upplåtelsen bör lemnas eller icke, men frågan om de närmare vilkoren härvid först framdeles kommer att föreläggas Riksdagen, så har Utskottet likväl trott sig böra i någon mån yttra sig om de antydningar, som i statsrådsprotokollet blifvit gjorda rörande beskaffenheten af det aftal, som nu är i fråga. Ett uttalande härom skulle säkerligen vara till nytta och underlätta de blifvande underhandlingarne.

Beträffande först tiden för upplåtelsens bestånd, så har departementschefen framkastat den tanke, att densamma skulle möjligen bestämmas till 50 år, under hvilken betydliga tidrymd Riksdagen skulle vara förbunden att låta nuvarande å ordinarie stat utgående anslag till teatrarne, 60,000 kronor, fortfara under hvilka förändrade förhållanden som helst. Utskottet får härvid anmärka, att anledning knappast synes förefinnas, att Riksdagen skall vara benägen att binda sig för så lång tidrymd. Vidare torde det böra tagas i betraktande, att upplåtelsens bestämmande till så lång tid kan komma att medföra vanskligheter af annan art, nemligen med afseende på de särskilda deltagarne i konsortiet. Dessa skulle utgöras af för konsten nitälskande personer, men om det äfven låte sig göra att finna sådana personer vid upplåtelsens första början, så måste det dock antagas att inträffande dödsfall förr eller senare skola komma att åstadkomma personombyten, och huru i sådant fall trygghet skall vinnas för att den eller de bortgångne varda med lika qualificerade personer ersatte, derom är svårt att bilda sig en föreställning. Största vigten torde vid ett blifvande aftal kunna och böra läggas på den kontroll, som från statens sida skall utöfvas å kontraktets uppfyllelse samt derå, att de estetiska fordringar, som med fog kunna ställas på landets främsta teater, varda behörigen iakttagna.

Slutligen har Utskottet att taga i betraktande förslaget om den dramatiska teaterverksamhetens inställande efter det nu löpande spelårets slut och framtida förläggande till Stora teatern.

Utan att inlåta sig på undersökning om i hvad mån den ifrågasatta sammanslagningen af de båda scenerna skulle, enligt hvad teaterdirektionen förmenar, medföra ökade utgifter, finner Utskottet dock ej skäl vara för handen att redan nu låta den Dramatiska teaterns verksamhet afbrytas, bland annat med hänsyn till de stora svårigheter, som för de vid Kongl. teatrarne nu anställda dramatiska artisterna

skulle uppstå, om hela den dramatiska scenen skulle indragas. Förslaget härom har så mycket mindre kunnat af dessa artister motses, som det förut icke ens alternativt varit framkastadt, och då dertill kommer att Kongl. Maj:ts afsigter bekantgjorts först vid slutet af spelåret, samt att de sålunda icke kunna antagas hafva egt tillfälle att för en sådan eventualitet som denna träffa förberedelser, synes det icke vara med billighet förenligt att nu plötsligt afskeda dem, ehuru visserligen full juridisk rätt dertill utan tvifvel förefinnes.

I anledning häraf och med hänsyn äfven dertill, att ett allmänt afskedande af samtliga, äfven de förtjenstfullaste dramatiska artister redan nu, innan teatrarnes framtida ställning kunnat definitivt ordnas, skulle kunna medföra stora svårigheter att återvinna dem, i händelse, vid frågans slutliga lösning, det befundes lämpligt att bibehålla den dramatiska scenen, har Utskottet sett sig föranlåtet förorda, att tillträdet till den Dramatiska teatern efter försäljningen må uppskjutas till utgången af nästa spelår.

I samma punkt, som nu till behandling förevarit, har slutligen föreslagits, att utöfver det nu å sjunde hufvudtiteln uppförda ordinarie anslaget måtte på extra stat för år 1884 anvisas ett belopp af 40,000 kronor, samt att Kongl. Maj:t måtte berättigas att, om ytterligare anslag visade sig oundgängligen behöfligt, låta förskjuta erforderliga medel, hvilka sedermera måtte hos Riksdagen till ersättande anmälas.

Det begärda beloppet, 40,000 kronor, har beräknats under förutsättning, att å Stora teatern endast lyriska föreställningar skulle komma att gifvas och kunde därför synas, i följd af Utskottets beslut att förorda bibehållandet af den dramatiska scenen under ett år, böra något höjas, men Utskottet har dock icke velat ifrågasätta något sådant, under förutsättning att allvarliga bemödanden från teaterdirektionens sida nu varda gjorda att genom de största möjliga besparingar åstadkomma nedsättning i utgifterna; och har Utskottet icke funnit skäl att tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts i öfrigt i denna punkt gjorda, nyss anmärkta framställning.

I afseende å den äskade ersättningen dels för de af Statskontoret redan utbetalda eller till utbetalning anbefalda förskott å 143,000 kronor och dels för de 5,668 kronor 92 öre, som åtgått till arbeten mot eldfara, tillsammans 148,669 kronor, har Utskottet icke ansett sig kunna framställa någon invändning.

Genom hvad nu blifvit anfördt torde i allt hufvudsakligt svar äfven vara lemnadt på de i frågan väckta, här ofvan anmärkta motionerna.

Mot det af Herr Friherre Klinckowström väckta förslaget att bibehålla de Kongl. teatrarne såsom statsinstitutioner hafva så väl af 1869 års teaterkomité som i statsrådsprotokollet så talande skäl anförts, att derom icke vidare torde behöfva ordas; och hvad angår de af denne motionär förordade bestämmelser och anslagsförhöjningar, erfordras derom ej något särskildt yttrande.

Detsamma torde ock kunna sägas om de öfriga motionärernas förslag.

Utskottet får därför, under åberopande af det redan anförda, nu hemställa,

a) att Riksdagen, under medgifvande, att den Dramatiska teatern med den materiel, som finnes kunna undvaras, får i den ordning och på sätt Kongl. Maj:t föreslagit för statsverkets räkning försäljas — under förbehåll likväl att tillträdet till egendomen bestämmes till den 1 Juli 1884 samt under anhållan i enlighet med Kongl. Maj:ts framställning, att Kongl. Maj:t behagade till nästkommande Riksdag aflåta proposition angående ordnandet af den Kongl. teaterns verksamhet genom upplåtande för någon lämplig tid åt ett konsortium af enskilda personer af den Stora teaterns egendom och den från försäljning undantagna materialen, å ena sidan mot åtnjutande af nu å ordinarie stat utgående statsbidrag 60,000 kronor, och hvad Hans Maj:t Konungen kan finna godt att af sina medel dertill anvisa, samt å andra sidan mot skyldighet att upprätthålla teaterverksamheten och på de vilkor i öfrigt, som kunna blifva beroende af aftal, som å statens vägnar af Kongl. Maj:t och Riksdagen godkännas — må anvisa för år 1884 *dels* å ordinarie stat nu uppförda 60,000 kronor och *dels* på extra stat högst 40,000 kronor för upprätthållande af de sceniska föreställningarna å såväl den Dramatiska teatern som den Stora teatern; vid beviljande af hvilka anslag det vilkor må fästas att statsmedel derutöfver icke varda för de Kongl. teatrarne använda;

b) att Riksdagen på extra stat för år 1884 må bevilja ett belopp af 148,669 kronor till ersättande af hvad Kongl. Maj:t förskottsvis för de Kongl. teatrarne

anordnat under vilkor att köpeskillingen för den Dramatiska teatern må, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, få ingå bland statsverkets extra uppbörd; samt

c) att de af ofvan bemälde motionärer framställda förslag, i den mån de skilja sig från hvad Utskottet föreslagit, icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 1 Juni 1883.

På Stats-Utskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.

Reservationer:

af Herr *L. Nordenfelt*: "Riksdagens skrifvelse N:o 79 år 1882 innehåller medgifvande för Kongl. Maj:t att låta på statsverkets bekostnad af tillgängliga medel förskjuta, *intill 40,000 kronor*, de utgifter för teatrarne förvaltning, hvartill det ordinarie teateranslaget och teatrarne öfriga inkomster möjligen icke komma att lemna tillgång, och likväl har denna summa så väsentligen blifvit öfverskriden.

De räkenskapsutdrag, som kommit Utskottet tillhanda, synas mig otvetydigt utvisa, att detta förhållande till stor del uppkommit genom misshushållning, enär utgifterna för teatrarne så väsentligen förökats, utan att inkomsterna derigenom tillvuxit.

Till erinran om, huru de Kongl. teatrarne inkomster och utgifter stält sig sedan år 1869, anser jag mig böra här införa följande tabell, hemtad från Kongl. Maj:ts proposition N:o 19 till 1881 års Riksdag:

	1869—1870.		1870—1871.		1871—1872.		1872—1873.		1873—1874.		1874—1875.	
Kongl. teatrarne's inkomster	522,581	15	508,693	52	555,238	83	612,496	23	664,288	31	631,873	32
» » utgifter	501,993	32	492,909	15	511,576	74	558,276	49	650,462	05	642,638	99
Behållning för spelåret	20,587	83	15,784	37	43,662	09	54,219	74	13,826	26	—	—
Brist för spelåret	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10,765	67
Behållning från föregående spelår	—	—	—	—	—	—	2,805	65	57,025	39	70,851	65
Brist från föregående spelår	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa behållning	—	—	—	—	—	—	57,025	39	70,851	65	60,085	98
Summa brist	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Anm. Med anledning af den reglering af Kongl. teaterns affärer, som vid tiden för statsverkets inköp med början af spelåret 1872—1873.

1875—1876.		1876—1877.		1877—1878.		1878—1879.		1879—1880.		I medeltal de fem första åren.	I medeltal de sex sista åren.	I medeltal under perioden 1869—1880.			
660,163	15	690,713	63	639,057	96	595,551	19	579,319	29	572,659	61	632,779	75	605,452	42
709,949	16	698,900	78	691,646	65	694,499	29	657,569	20	543,043	55	682,534	01	619,129	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	29,616	06	—	—	—	—
49,786	01	8,187	15	52,588	69	98,948	10	78,249	91	—	—	49,754	25	13,676	93
60,085	98	10,299	97	2,112	82	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	50,475	87	149,423	97	—	—	—	—	—	—
10,299	97	2,112	82	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	50,475	87	149,423	97	227,673	88	—	—	—	—	—	—

af Dramatiska teatern egde rum, hafva under de 4 sista rubrikerna uppgifter lemnats endast för tiden från och

På grund af 39 § Riksdagsordningen synes det mig hafva varit Utskottets ovillkorliga pligt att, om detta öfverskridande af ett bestämdt anslag och om orsaken dertill hos Kamrarna göra anmälan.

Äfven i den händelse att den dramatiska teaterbyggnaden icke befinnes böra användas för sitt nuvarande ändamål, synes det mig icke lämpligt att försälja densamma förr än utredt blifvit, dels huruvida denna byggnad må finnas behöflig vid uppgörelse med det konsortium, som kan finnas villigt att öfvertaga teatrarna, dels ock huruvida denna byggnad skulle kunna fördelaktigt användas för något annat ändamål.

Fördenskull vågar jag föreslå:

a) att Riksdagen för närvarande icke ville medgifva att den dramatiska teaterbyggnaden må försäljas;

b) att Riksdagen må för nästkommande år bevilja dels å ordinarie stat 60,000 kronor och dels på extra stat högst 40,000 kronor till upprätthållande af de sceniska föreställningarna under nästkommande spelår å såväl den Stora som den Dramatiska teatern, dock under vilkor att dessa anslag ej få öfverskridas;

c) att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla om proposition till nästkommande Riksdag angående ordnandet af de Kongl. teatrarnes verksamhet, antingen genom upplåtande af statens lokaler med materiel under någon lämplig tid åt enskild person eller bolag, mot åtnjutande af nu utgående statsbidrag samt hvad Hans Maj:t Konungen kan finna för godt att för ändamålet af sina medel anvisa, eller genom anskaffande af ändamålsenlig ny lokal för den sceniska konsten utan särskild kostnad för staten, utöfver hvad nuvarande teaterlägenheter och tomter kunna betinga i ersättning eller betalning samt med beräkning att nuvarande ordinarie anslag från statsverkets sida ej må öfverskridas;

d) att Riksdagen må på extra stat för år 1884 anvisa ett belopp af 148,669 kronor, deraf 143,000 kronor till ersättning för dels redan af Statskontoret utbetalda förskott för de Kongl. teatrarna och dels Statskontoret till utgifvande anbefalda belopp, samt 5,668 kronor 92 öre till betäckande af kostnaden för

åtskilliga till vinnande af trygghet mot eldfara utförda arbeten; samt slutligen

e) att de af ofvanbemälda motionärer framställda förslag, i den mån de skilja sig från hvad Utskottet nu föreslagit, icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.“

af Herrar *R. Törnebladh*, Friherre *F. von Essen* och Friherre *H. M. Palmstierna*, hvilka anförde: “Visserligen synes försäljning af den Dramatiska teatern under nuvarande förhållanden, då teaterns skulder så hastigt ökats, hafva blifvit nästan oundviklig; dock vill det förefalla, att försigtigheten med hänsyn till teaterverksamhetens eventuella öfverlåtande till enskilda personer, bjöde att härvidlag ej gå allt för hastigt tillväga. Det skulle nemligen kunna inträffa att, om, såsom i statsrådsprotokollet är antydt, Dramatiska teaterns försäljning ovilkorligt föreskrefves och försigginge redan omedelbart efter innevarande spelårs slut, vid de derefter inledda underhandlingarna med det af departementschefen omförmälda konsortiet, det komme att visa sig, att konsortiet för undvikande af konkurrens önskade få bedriva teaterverksamheten å båda de hittills begagnade scenerna, samt att, då Kongl. Maj:t ej kunde tillmötesgå ett sådant anspråk, antingen vilkoren för Stora teaterns öfverlåtande å konsortiet komme att blifva i väsentlig mån mera betungande än de eljest behöft blifva eller ock möjligheten försvåras att erhålla fullt lämpliga personer, som kunde öfvertaga teatern och sköta den på ett värdigt sätt. Ur dessa synpunkter synes det alltså vara nödvändigt, att afhändandet af Dramatiska teatern icke varder redan nu ovilkorligt föreskrifvet, utan att beslutet derom af nyss antydda skäl varder endast vilkorligt och beroende af den rigtning, underhandlingarne med det blifvande konsortiet kunna komma att taga.

Men förslaget att ordna den framtida teaterverksamheten genom öfverlåtande af lokalerna åt enskilda personer eller ett bolag torde icke vara det enda sättet att lösa frågan. Af samtliga utlåtanden, som i ämnet afgifvits, har nemligen oemotsägligt framgått att så väl den Dramatiska som den Stora teatern efter nutidens förhållanden äro synnerligen olämpliga, Dramatiska teatern på grund af dess i händelse af eldsvåda synnerligen farliga byggnadssätt, samt den Stora teatern på dels liknande grund, dels ock i följd af dess tränga utrymme, som icke lemnade tillgång på nöjaktigt antal platser, dess föråldrade maskineri, som erfordrade användandet af handkraft, der det vore bättre och billigare att kunna begagna maskiner, dess otillräckliga förvarings-

rum för dekorationer m. m. Beredandet af en ny lokal måste således anses vara ett viktigt önskningsmål; och det torde under närvarande förhållanden kunna låta sig göra att vinna målet utan att statsverket behöfver betungas med några särskilda utgifter derför. På sätt i statsrådsprotokollet har blifvit antydt, är nemligen vid innevarande riksdag fråga väckt om åstadkommande af utredning genom Kongl. Maj:ts försorg af en del på dagordningen stående, vidtomfattande byggnadsfrågor, som afse anskaffande af nytt riksdagshus, ny eller förbättrad lokal för Riksbanken m. m. Dervid har starkt ifrågasatts att taga den nuvarande Stora teaterns tomt i anspråk för ofvannämnda nya byggnader, och i sådan händelse skulle för den köpeskilling, som för densamma kunde betingas, möjligen kunna vinnas medel, tillräckliga för att dermed förvärfva en ny teater. Dessutom torde det kunna antagas, att Stockholms stad icke skulle vara obenägen att, om underhandlingar derom i tid inleddes, bidra till ändamålet, vare sig med anslag i penningar eller medelst upplåtande af byggnadsplats.

Under åberopande af hvad sålunda anförts få vi hemställa

a) att Riksdagen må under medgifvande att den Dramatiska teatern för statsverkets räkning må försäljas, — dock med förbehåll att tillträde af egendomen ej må ega rum före nästa spelårs slut,

samt under anhållan att Kongl. Maj:t ville till nästkommande Riksdag aflåta proposition angående ordnandet af de Kongl. teatrarnes verksamhet, antingen genom upplåtande af statens lokaler med materiel under någon lämplig tid åt enskild person eller bolag mot åtnjutande af nu utgående statsbidrag samt hvad Hans Maj:t Konungen kan finna godt att för ändamålet af sina medel anvisa, eller genom anskaffande af ändamålsenlig ny lokal för den sceniska konsten, utan särskild kostnad för staten, utöfver hvad nuvarande teaterlägenheter och tomter kunna betinga i ersättning eller betalning äfvensom med beräkning; att nuvarande ordinarie anslag från statsverkets sida ej må öfverskridas

för nästkommande år anslå *dels* de å ordinarie stat nu uppförda 60,000 kronor, och *dels* på extra stat högst 40,000 kronor till upprätthållande af de

sceniska föreställningarna under nästkommande spelår å så väl den Stora som den Dramatiska teatern.»

Häri instämmer Herr *L. W. Lothigius*.

af Herrar Grefve *C. K. J. Posse* och *J. Widén*, hvilka yrkade att mom. a) i Utskottets hemställan måtte erhålla följande lydelse:

»a) att Riksdagen må under medgifvande, att den Dramatiska teatern med den materiel, som kan undvaras, må försäljas — dock med förbehåll, att tillträde af egendomen ej må ega rum före nästa spelårs slut, samt under anhållan, att Kongl. Maj:t ville till nästkommande Riksdag aflåta proposition angående ordnandet af de Kongl. teatrarnes verksamhet genom anskaffande af ändamålsenlig ny lokal för den sceniska konsten — anslå för nästkommande år *dels* de å ordinarie stat nu uppförda 60,000 kronor och *dels* på extra stat högst 40,000 kronor till upprätthållande af de sceniska föreställningarna under nästkommande spelår å såväl den Stora som den Dramatiska teatern.»

af Herr Grefve *S. Lagerberg*;

af Herr *Liss Olof Larsson*, hvilken yttrade: »Då man på en dag skall afgöra 4:de och 5:te hufvudtitlarne samt den invecklade frågan om de Kongl. teatrarne, jemte en annan ganska svårlöst fråga, så torde man vara berättigad till öfverseende, om man endast antydningssvis hinner angifva sin skiljaktiga mening i de fall, der den afviker från flertalets. Ett bifall till Utskottets nu föreliggande förslag anser jag icke komma att lösa frågan, och jag befarar att nästa Riksdag står inför samma svårigheter och med nya brister, som då måste fyllas. Mig synes, att denna fråga kommit närmare en verklig lösning, om Riksdagen nu, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition och i ämnet väckta motioner, för sin del beslutar:

att Riksdagen, under medgifvande att den Dramatiska teatern med den materiel, som kan undvaras, må försäljas — dock med förbehåll att tillträde af

egendomen ej må ega rum före nästa spelårs slut, samt under vilkor att Kongl. Maj:t till nästkommande Riksdag aflåter proposition, angående ett fullständigt och slutligt ordnande af de Kongl. teaternes framtida verksamhet på det sätt, att statens befattning med desamma upphör och nuvarande stora teaterhus med tillhörande tomter får af Riksdagen för dess behof disponeras, mot det att Riksdagen till Kongl. Maj:ts förfogande ställer erforderliga medel till förvärfvande af annan teater och dess anordnande för det afsedda ändamålet — anslår för nästkommande år dels de å ordinarie stat nu uppförda 60,000 kronor och dels på extra stat högst 40,000 kronor till upprätthållande af de sceniska föreställningarne under nästkommande spelår å så väl den Stora som den Dramatiska teatern; och

att Riksdagen må på extra stat för år 1884 anvisa ett belopp af 40,000 kronor, till ersättning för af Statskontoret utbetalda förskott för de Kongl. teatern, på grund af sistlidne Riksdags beslut i ämnet.

Mig synes att man genom ett sådant beslut skulle komma mycket närmare lösningen af icke allenast denna svårlösta fråga, utan ock flera andra lika viktiga och svårlösta frågor, såsom om plats för nya lokaler för icke allenast Riksdagen och Riksbanken utan ock för Riksarkivet.

Om den s. k. Nya teatern inköpes för den Kongl. teaterns behof vinnes, utom den fördel, som kan ligga dels deruti att ett betydligt större utrymme för teaterbesökande erhålles, dels deruti att den förnämsta konkurrenten derigenom försvinner, jemväl den stora fördelen att Riksdagen för sina behof genast kan komma i besittning af Stora teaterns hus och tomter, utan att teaterns verksamhet varder på ringaste sätt afbruten.

Skulle för teaterverksamhetens bedrifvande erfordras något tillskott utöfver teaterns egna inkomster, torde — föreställer jag mig — Riksdagen icke vara ovillig att lemna något bidrag dertill, derest så ordnas, att icke allenast Riksdagen, utan ock Hans Maj:t Konungen samt Stockholms stad för ändamålet bidraga hvardera med ett lika stort belopp, och så att staten för öfrigt är fri från hvarje ansvar och befattning med den Kongl. teatern.“

I förestående af Herrar *R. Törnebladh* m. fl. afgifna reservation hafva förutom Herr *L. W. Lothigius*, jemväl Herrar Grefve *G. Sparre* samt Friherre *G. Tamm* instämt.

Herrar Grefve *C. Beck-Friis* och *Emil Key* hafva anhållit få antecknadt, att de icke deltagit i behandlingen hos Utskottet af förevarande ärende.
